

PORADNIK

dla kandydatów do nauki

w rzemiosłach motoryzacyjnych

w zawodach:

- **mechanik pojazdów samochodowych**
- **elektromechanik pojazdów samochodowych**
- **blacharz samochodowy**
- **lakiernik samochodowy**

Warszawa 2024

Publikacja powstała w ramach projektu realizowanego przez Cech Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie pn. **CRM w Warszawie – Rozwój i promocja kształcenia dualnego w rzemiosłach motoryzacyjnych (2024-2025 r.)**, w ramach III edycji Rządowego Programu **Polski Inkubator Rzemiosła**, prowadzonego przez **Narodowy Instytut Wolności - Centrum Społeczeństwa Obywatelskiego**.

"Poradnik dla kandydatów do nauki w rzemiosłach motoryzacyjnych" zawiera treści, informacje i przydatne wzory dokumentacji, związane z wymaganiami formalnymi i aktualnym stanem prawnym z zakresu kształcenia dualnego w rzemiosłach, a w szczególności dotyczące rzemiosł motoryzacyjnych w ramach kształcenia dualnego. Poradnik to kolejne szczegółowe narzędzie edukacyjne, pomocne kandydatom do realizacji nauki zawodu w systemie dualnym oraz w planowaniu rozwoju zawodowego.

Kierownik projektu: Beata Półtorak

Autor: Elżbieta Żochowska

Cech Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie

Ul. Podwale 11, I p. lok. 121
00-252 Warszawa

tel. 22 635-04-64 ; 608502875

e-mail: cech@motoryzacja.home.pl

<http://www.motoryzacja.home.pl/>

Cech Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie jest najstarszą branżową organizacją samorządu gospodarczego rzemiosła w zakresie motoryzacji, posiada osobowość prawną, działa na podstawie przepisów Ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle z późniejszymi zmianami oraz na podstawie statutu, który określa podstawowe zadania Cechu wobec zrzeszonych firm. Cech Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie powstał w 1948 roku. Zasięgiem działania Cechu jest cała Polska.

Do najważniejszych zadań Cechu, który jest organem samorządu gospodarczego rzemiosła, należy reprezentowanie środowiska rzemieślników zrzeszonych w kontaktach z władzami samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, przedstawicielami administracji, a także z przedstawicielami rządu.

Cech sprawuje ustawowy nadzór nad szkoleniem i przebiegiem przygotowania zawodowego młodocianych, prowadzi szkolenia, spotkania i seminaria nie tylko dla rzemieślników i małych przedsiębiorców, ale dla wszystkich chętnych.

Członkiem Cechu Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie może zostać osoba fizyczna lub prawna prowadząca działalność gospodarczą zarejestrowaną w Polsce. Deklaracja członkowska dostępna jest na stronie www.motoryzacja.home.pl w zakładce Dołącz do nas.

CECH I JEGO ROLA W PROCESIE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO W RZEMIOŚLE

Cechy to organizacje społeczno-zawodowe i gospodarcze, zrzeszające rzemieślników z regionu albo branży. W sferze edukacji Cechy są głównym źródłem informacji na temat firm szkolących, zasad realizacji praktycznej nauki zawodu w rzemiośle oraz wymagań formalnych, które musi spełnić uczeń i pracodawca. Cech pośredniczy i prowadzi nadzór w zawarciu umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego i wspiera uczestników tego procesu w trakcie całego cyklu kształcenia. Do głównych zadań Cechu w tym obszarze należy: współpraca z instytucjami rynku pracy oraz dyrektorami i radami pedagogicznymi szkół branżowych, prowadzenie wykazu pracodawców – rzemieślników zatrudniających młodocianych pracowników, nadzór nad przygotowaniem zawodowym młodocianych pracowników i wspieranie procesu nauki podczas całego okresu, udzielanie informacji na temat wolnych miejsc, w których może się odbywać przygotowanie zawodowe u pracodawcy w rzemiośle oraz pomocy młodocianemu, który z uzasadnionych przyczyn chce zmienić miejsce przygotowania zawodowego, promocja nauki zawodu, pomoc w kompletowaniu dokumentów do egzaminu czeladniczego, mistrzowskiego, sprawdzającego, wnioskowanie w imieniu przedsiębiorcy o refundację wynagrodzeń pracowników młodocianych.

Więcej informacji:

dyr. biura Beata Pótorak, tel. 22 635 04 64, 608 502 875

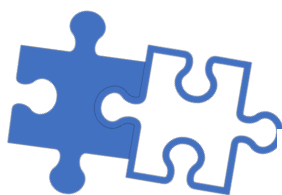
SPIS TREŚCI:

- I. ZASADY KSZTAŁCENIA W SYSTEMIE DUALNYM W RZEMIOSŁACH MOTORYZACYJNYCH**
- II. ZATRUDNIENIE PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO**
 - 1. Warunki po stronie ucznia-młodocianego pracownika
 - 2. Warunki po stronie pracodawcy rzemieślnika
 - 3. Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego
 - 4. Wynagrodzenie młodocianego pracownika
- III. JAK DOKSZTAŁCAJĄ SIĘ TEORETYCZNIE MŁODOCIANI PRACOWNICY**
- IV. EGZAMIN CZELADNICZY W RZEMIOSŁACH MOTORYZACYJNYCH**
- V. PRAWA I OBOWIĄZKI PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO**
- VI. FINANSOWANIE PRZYGOTOWANIA PRAKTYCZNEGO I TEORETYCZNEGO PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO**
- VII. OCHRONA PRAWNA PRACOWNIKÓW MŁODOCIANYCH**
 - 1. Czas pracy pracownika młodocianego
 - 2. Prace wzbronione młodocianym pracownikom
 - 3. Prawo do urlopu pracownika młodocianego
- VIII. PODSTAWY PRAWNE PROWADZENIA PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO MŁODOCIANYCH PRACOWNIKÓW**
- IX. PRZYDATNE LINKI**
- X. ZAŁĄCZNIKI**

I. ZASADY KSZTAŁCENIA W SYSTEMIE DUALNYM W RZEMIOSŁACH MOTORYZACYJNYCH

Celem nauki zawodu jest opanowanie przez młodocianego pracownika umiejętności praktycznych i teoretycznych w zawodzie i potwierdzenie ich dowodem kwalifikacji - świadectwem czeladniczym, uzyskanym po pozytywnie zdanym egzaminie. Świadectwo to umożliwi zatrudnienie na stanowisku wymagającym kwalifikacji zawodowych w Polsce i krajach UE.

Nauka zawodu w rzemiośle realizowana jest w systemie dualnym, składa się z dwóch integralnych części:

- 1) **praktycznej**, realizowanej w procesie pracy w firmie rzemieślniczej,
- 2) **dokształcania teoretycznego**, które może być realizowane w branżowej szkole pierwszego stopnia lub na kursie dokształcającym.

Nauka zawodu odbywa się na podstawie **umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego**. Umowa zawierana jest za pośrednictwem Cechu, w którym zrzeszony jest rzemieślnik.

Nauka trwa **36 miesięcy** i może ją rozpocząć osoba, która:

- ukończyła szkołę podstawową,
- jest w wieku pomiędzy 15 a 18 rokiem życia oraz
- posiada zaświadczenie od lekarza medycyny pracy stwierdzające, że praca w wybranym zawodzie nie zagraża jej zdrowiu.

Osoby poniżej 15 roku życia mogą być zatrudnione po uzyskaniu dodatkowo pozytywnej opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

*Z osobami, które nie ukończyły szkoły podstawowej, wyjątkowo dopuszczalne jest zawarcie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, ale wyłącznie w **formie przyuczenia do wykonywania określonej pracy**, którego zakończeniem jest egzamin sprawdzający.*

W okresie nauki młodociany pracownik:

- podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu,
- otrzymuje od rzemieślnika wynagrodzenie, którego stawki obliczane są w stosunku z izbą rzemieślniczą, szkoleń dla rzemieślników zatrudniających młodocianych pracowników w celu przygotowania zawodowego (szkoła mistrzów);
- organizowanie przez izbę rzemieślniczą szkoleń doskonalących dla przedstawicieli cechów upoważnionych do wykonywania zadań związanych z nadzorem nad przebiegiem przygotowania zawodowego młodocianych;

- monitorowanie efektywności i ocenianie jakości szkolenia organizowanego u pracodawców rzemieślników, polegających na analizowaniu przez izbę rzemieślniczą wyników egzaminów czeladniczych uzyskanych przez młodocianych pracowników.

Korzyści dla ucznia/pracownika młodocianego, wynikające z prowadzenia dualnego systemu kształcenia w rzemiośle (na podst. RZĄDOWY PROGRAM „POLSKI INKUBATOR RZEMIOSŁA” 19.05.2021).

- zdobycie doświadczenia bezpośrednio u potencjalnego pracodawcy,
- płynne przejście od edukacji do zatrudnienia,
- kształcenie kompetencji osobistych takich, jak: dojrzałość emocjonalna, realizm życiowy, sterowanie własną karierą i rozwój aspiracji, poważny stosunek do pracy, przedsiębiorczość, odpowiedzialność, lojalność wobec zakładu pracy, chęć dalszego kształcenia i podnoszenia kwalifikacji,
- możliwość czynnego uczestniczenia w cyklu wytwórczym (wartość dodana w edukacji),
- odbycie praktyki zawodowej w przedsiębiorstwie, które spełnia wymogi współczesnego rynku,
- niepodejmowanie przez większość uczniów nauki w zawodach, na które nie ma popytu ze strony pracodawców lub jest on bardzo niski na lokalnym rynku pracy.

Rysunek 3. Korzyści dla ucznia z nauki w systemie dualnym

Czym różni się nauka w różnych typach szkół ponadpodstawowych?

Po ośmioletniej szkole podstawowej możesz kontynuować naukę w szkołach ponadpodstawowych: liceum ogólnokształcącym, technikum, branżowej szkole I stopnia.

	LICEUM OGÓLNO-KSZTAŁCĄCE	TECHNIKUM	SZKOŁA BRANŻOWA 1 STOPNIA	
			Dla młodzieży	Dla młodocianych pracowników
Czas trwania nauki	4 lata	5 lat	3 lata	3 lata
Przygotowanie do matury	TAK	TAK	NIE Należy uzupełnić naukę w branżowej szkole 2 stopnia lub szkole policealnej	NIE Należy uzupełnić naukę w branżowej szkole 2 stopnia lub szkole policealnej
Umożliwia zdobycie kwalifikacji zawodowych	NIE	TAK	TAK	TAK
Wynagrodzenie za pracę	NIE	NIE	NIE	TAK
Podstawa realizacji praktycznej nauka zawodu	NIE DOTYCZY	umowa o realizację pnz pomiędzy szkołą i pracodawcą	umowa o realizację pnz pomiędzy szkołą i pracodawcą	umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego pracownika młodocianego
Miejsce realizacji pnz	NIE DOTYCZY	w szkole lub u pracodawcy	w szkole lub u pracodawcy	w miejscu pracy u rzemieślnika
Status prawny uczącego się	uczeń	uczeń	uczeń	Pracownik młodociany

Podstawowe różnice pomiędzy typami szkół to ilość lat nauki, przygotowanie lub nie do egzaminu maturalnego i możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych.

Nauka w liceum ogólnokształcącym przygotowuje Cię do zdania egzaminu maturalnego.

Nauka w technikum umożliwia Ci zdobycie kwalifikacji zawodowych oraz przygotowuje do matury. Po zdaniu egzaminu zawodowego masz możliwość uzyskania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Ponadto każdy uczeń technikum musi obowiązkowo zrealizować praktyki zawodowe, które trwają zwykle, zależnie od zawodu 4 tygodnie i są oceniane.

Matura nie jest obowiązkowa, jednak tylko posiadając świadectwo maturalne możesz kontynuować naukę na studiach. Inne opcje to nauka w szkołach policealnych, podczas różnych kursów (np. kwalifikacyjne kursy zawodowe tzw. KKZ, kursy umiejętności zawodowych tzw. KUZ) czy zdobywanie certyfikatów i kolejnych uprawnień zawodowych.

Możesz też zakończyć edukację na zdobyciu wykształcenia średniego, a następnie wejść na rynek pracy, jako wykwalifikowany technik w danym zawodzie.

Szkoła branżowa I stopnia umożliwia zdobycie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, ale nie daje możliwości zdawania egzaminu maturalnego. Przedmioty ogólne zrealizujesz tylko w podstawowym zakresie, a główny nacisk kładzie się na przedmioty zawodowe. Pamiętaj jednak, że wybór szkoły branżowej nie zamyka drogi do dalszej edukacji. Po ukończeniu szkoły branżowej I stopnia możesz kontynuować naukę w dwuletniej szkole branżowej II stopnia, która kończy się uzyskaniem dyplomu technika i umożliwia zdanie matury i dalszą naukę na studiach.

WYKAZ ZAWODÓW W RZEMIOSŁACH MOTORYZACYJNYCH

Zawody szkolne i pozaszkolne, w których można zatrudnić młodocianego pracownika u pracodawcy rzemieślnika, w celu przygotowania zawodowego, w formie nauki zawodu w rzemiosłach motoryzacyjnych:

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 7 sierpnia 2014 r. w spr. klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. 2018 poz. 227)	Symbol cyfrowy zawodu	<i>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 316 ze zm.) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. 2017 poz. 622) (poprzednia klasyfikacja - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 grudnia 2016 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2016 poz. 2094)</i>		
ZAWODY SZKOLNE I POZASZKOLNE, których może być podpisana umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego		ZAWODY SZKOLNE- możliwość doksztalcenia teoretycznego w szkole	Poziom PRK	Właściwy minister
Mechanik pojazdów samochodowych	723103	Mechanik pojazdów samochodowych	III	Gospodarki, transportu
Elektromechanik pojazdów samochodowych	741203	Elektromechanik pojazdów samochodowych	III	Gospodarki
Blacharz samochodowy	721306	Blacharz samochodowy (III gosp.)	III	Gospodarki
Lakiernik samochodowy	713203	Lakiernik samochodowy* (III gosp.)	III	Gospodarki
Mechanik motocyklowy	723107	Mechanik motocyklowy (III gosp.)	III	Gospodarki

*zawód: „lakiernik samochodowy” - zawodem szkolnym od 2019 r. – na podst. klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego z 2019 r.

Symbol branży motoryzacyjnej wg klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego z 2019 r. – **MOT**

Szkoła Branżowa I stopnia - **BSI**

ŚCIEŻKI KSZTAŁCENIA/ROZWOJU W ZAWODACH BRANŻY MOTORYZACYJNEJ

CZELADNIK W ZAWODZIE

Pierwszym etapem na ścieżce rozwoju zawodowego pracownika młodocianego jest zdobycie tytułu czeladnika w zawodzie. Można to osiągnąć poprzez **ukończenie szkoły branżowej pierwszego stopnia (BS1)** w danym zawodzie, przy jednoczesnej realizacji **nauki zawodu u pracodawcy** na podstawie zawartej umowy o pracę. Doksztalcanie teoretyczne zawodowe może być realizowane w branżowej szkole pierwszego stopnia lub na kursie doksztalcającym. Następnie pracownik młodociany jest zobowiązany przystąpić do **egzaminu czeladniczego** w Izbie Rzemieślniczej, aby ukończyć szkołę i uzyskać **świadcstwo ukończenia branżowej szkoły I stopnia**.

Nieco inny start na tym etapie ma **absolwent szkoły ponadpodstawowej lub osoba dorosła**. Wówczas zobowiązani są, przed zdaniem egzaminu zawodowego do ukończenia **kwalifikacyjnego kursu zawodowego** w zakresie danej kwalifikacji w zawodzie.

ROBOTNIK WYKWALIFIKOWANE W ZAWODZIE

Młodociany pracownik po ukończeniu etapu nauki w BS1 i zrealizowaniu nauki zawodu u pracodawcy ma prawo również do zdawania **egzaminu zawodowego** organizowanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną. Uzyskuje wówczas tytuł zawodowy: **robotnik wykwalifikowany w zawodzie**.

MISTRZ W ZAWODZIE

Kolejny możliwy etap rozwoju to uzyskanie tytułu mistrza w zawodzie. Aby to osiągnąć należy spełnić dwa warunki; wykazać się odpowiednim **stażem pracy** (co najmniej 3 letni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego, albo co najmniej 6 letni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, łącznie przed i po uzyskaniu tytułu zawodowego), posiadać **tytuł czeladnika w zawodzie** i zdać **egzamin mistrzowski** w Izbie Rzemieślniczej.

TECHNIK

Inną możliwą ścieżką jest osiągnięcie tytułu technika w danym zawodzie. Można to zrealizować poprzez **ukończenie branżowej szkoły drugiego stopnia** w zakresie kwalifikacji K.2 w danym zawodzie lub **szkoły ponadpodstawowej dającej wykształcenie średnie lub średnie branżowe** oraz zdanie **egzaminu zawodowego** z zakresu tej kwalifikacji, organizowanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną.

LICENCJAT / INŻYNIER / MAGISTER INŻYNIER

Jeszcze wyższe możliwości rozwoju zawodowego stwarza ukończenie **3 lub 5-letnich studiów wyższych**, co w połączeniu ze zdaniem odpowiednich egzaminów pozwala uzyskać tytuł **licencjata lub inżyniera lub magistra inżyniera**.

Można więc stwierdzić, że system kształcenia stwarza liczne możliwości rozwoju i nie zamyka pewnych ścieżek, a wręcz oferuje różne możliwości osiągnięcia zamierzonych poziomów.

Poniżej, dla poparcia tej tezy zamieszczono przykładowe ścieżki rozwoju w zawodach motoryzacyjnych, przy uwzględnieniu startu z pozycji absolwenta szkoły podstawowej lub osoby dorosłej lub absolwenta szkoły ponadpodstawowej.

W zawodach **blacharz samochodowy i lakiernik samochodowy** ścieżki rozwoju kończą się na etapie czeladnika lub robotnika wykwalifikowanego. Natomiast w zawodach **mechanik pojazdów samochodowych i elektromechanik pojazdów samochodowych** jest dostępna pełna ścieżka rozwoju, począwszy od czeladnika/robotnika wykwalifikowanego aż po tytuł licencjata lub inżyniera lub magistra inżyniera. Jest to możliwe dzięki temu, że kwalifikacje K.1 w tych zawodach stanowią podbudowę (są wspólne) w zawodzie technik pojazdów samochodowych. W klasyfikacji zawodów jest wyróżniony **technik pojazdów samochodowych** na podbudowie zawodu **mechanik pojazdów samochodowych** oraz **technik pojazdów samochodowych** na podbudowie zawodu **elektromechanik pojazdów samochodowych**.

MECHANIK POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH

Ścieżka dla absolwentów szkół podstawowych		Ścieżka dla absolwentów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych	
<ul style="list-style-type: none"> • Ukończenie 3-LETNIEJ BRANŻOWEJ SZKOŁY PIERWSZEGO STOPNIA BS 1 w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych z zakresu kwalifikacji: MOT.05. Obsługa, diagnozowanie oraz naprawa pojazdów samochodowych oraz • Zdanie egzaminu z zakresu tej kwalifikacji: 		<ul style="list-style-type: none"> • Ukończenie KWALIFIKACYJNEGO KURSU ZAWODOWEGO w zakresie kwalifikacji: MOT.05. Obsługa, diagnozowanie oraz naprawa pojazdów samochodowych oraz 	
EGZAMIN CZELADNICZY w Izbie Rzemieśniczej		EGZAMIN ZAWODOWY-OKE	EGZAMIN ZAWODOWY w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej
Tytuł zawodowy: CZELADNIK		Tytuł zawodowy: ROBOTNIK WYKWALIFIKOWANY	
w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych			
<p>- co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego, albo</p> <p>- co najmniej sześćoletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, łącznie przed i po uzyskaniu tytułu zawodowego</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Ukończenie 2-LETNIEJ BRANŻOWEJ SZKOŁY DRUGIEGO STOPNIA BS 2 w zawodzie technik pojazdów samochodowych z zakresu kwalifikacji MOT.06. Organizacja i prowadzenie procesu obsługi pojazdów samochodowych oraz sporządzanie kosztorysów lub • Ukończenie szkoły ponadpodstawowej dającej wykształcenie średnie lub średnie branżowe • Zdanie egzaminu z zakresu tej kwalifikacji 	
EGZAMIN MISTRZOWSKI w Izbie Rzemieśniczej		EGZAMIN ZAWODOWY w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej	
Tytuł zawodowy: MISTRZ w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych		Tytuł zawodowy: Technik pojazdów samochodowych	
		<ul style="list-style-type: none"> • Ukończenie 3 lub 5-letnich studiów wyższych 	
		Tytuł:	
		LICENCJAT /INŻYNIER /MAGISTER INŻYNIER	

BLACHARZ SAMOCHODOWY

Ścieżka dla absolwentów szkół podstawowych		Ścieżka dla absolwentów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych	
<ul style="list-style-type: none"> • Ukończenie 3-LETNIEJ BRANŻOWEJ SZKOŁY PIERWSZEGO STOPNIA BS 1 w zawodzie blacharz samochodowy z zakresu kwalifikacji: MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych oraz 		<ul style="list-style-type: none"> • Ukończenie KWALIFIKACYJNEGO KURSU ZAWODOWEGO w zakresie kwalifikacji: MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych oraz 	
<ul style="list-style-type: none"> • Zdanie egzaminu z zakresu tej kwalifikacji: 			
EGZAMIN CZELADNICZY w Izbie Rzemieśniczej	EGZAMIN ZAWODOWY-OKE	EGZAMIN ZAWODOWY w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej	
Tytuł zawodowy:			
CZELADNIK w zawodzie Blacharz samochodowy		ROBOTNIK WYKWALIFIKOWANY w zawodzie Blacharz samochodowy	
- co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego, albo - co najmniej sześcioletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, łącznie przed i po uzyskaniu tytułu zawodowego			
EGZAMIN MISTRZOWSKI w Izbie Rzemieśniczej			
Tytuł zawodowy: MISTRZ w zawodzie Blacharz samochodowy			

LAKIERNIK SAMOCHODOWY

Ścieżka dla absolwentów szkół podstawowych		Ścieżka dla absolwentów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych	
<ul style="list-style-type: none"> Ukończenie 3-LETNIEJ BRANŻOWEJ SZKOŁY PIERWSZEGO STOPNIA BS 1 w zawodzie lakiernik samochodowy z zakresu kwalifikacji: MOT.03. Diagnozowanie i naprawa powłok lakierniczych oraz 		<ul style="list-style-type: none"> Ukończenie KWALIFIKACYJNEGO KURSU ZAWODOWEGO w zakresie kwalifikacji: MOT.03. Diagnozowanie i naprawa powłok lakierniczych oraz 	
<ul style="list-style-type: none"> Zdanie egzaminu z zakresu tej kwalifikacji: 			
EGZAMIN CZELADNICZY w Izbie Rzemieśniczej	EGZAMIN ZAWODOWY-OKE	EGZAMIN ZAWODOWY w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej	
Tytuł zawodowy:			
CZELADNIK w zawodzie Lakiernik samochodowy		ROBOTNIK WYKWALIFIKOWANY w zawodzie Lakiernik samochodowy	
- co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego, albo - co najmniej sześcioletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, łącznie przed i po uzyskaniu tytułu zawodowego			
EGZAMIN MISTRZOWSKI w Izbie Rzemieśniczej			
Tytuł zawodowy: MISTRZ w zawodzie Lakiernik samochodowy			

ELEKTROMECHANIK POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH

Ścieżka dla absolwentów szkół podstawowych		Ścieżka dla absolwentów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych
<ul style="list-style-type: none"> Ukończenie 3-LETNIEJ BRANŻOWEJ SZKOŁY PIERWSZEGO STOPNIA BS 1 w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych z zakresu kwalifikacji: MOT.02. Obsługa, diagnozowanie oraz naprawa mechatronicznych systemów pojazdów samochodowych oraz 		<ul style="list-style-type: none"> Ukończenie KWALIFIKACYJNEGO KURSU ZAWODOWEGO w zakresie kwalifikacji: MOT.02. Obsługa, diagnozowanie oraz naprawa mechatronicznych systemów pojazdów samochodowych oraz
<ul style="list-style-type: none"> Zdanie egzaminu z zakresu tej kwalifikacji: 		
EGZAMIN CZELADNICZY w Izbie Rzemieślniczej	EGZAMIN ZAWODOWY-OKE	EGZAMIN ZAWODOWY w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej
Tytuł zawodowy: CZELADNIK	Tytuł zawodowy: ROBOTNIK WYKWALIFIKOWANY	
w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych		
<ul style="list-style-type: none"> - co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego, albo - co najmniej sześćoletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, łącznie przed i po uzyskaniu tytułu zawodowego 		<ul style="list-style-type: none"> Ukończenie 2-LETNIEJ BRANŻOWEJ SZKOŁY DRUGIEGO STOPNIA BS 2 w zawodzie technik pojazdów samochodowych z zakresu kwalifikacji MOT.06. Organizacja i prowadzenie procesu obsługi pojazdów samochodowych oraz sporządzanie kosztorysów lub Ukończenie szkoły ponadpodstawowej dającej wykształcenie średnie lub średnie branżowe
		<ul style="list-style-type: none"> Zdanie egzaminu z zakresu tej kwalifikacji
EGZAMIN MISTRZOWSKI w Izbie Rzemieślniczej		EGZAMIN ZAWODOWY w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej
Tytuł zawodowy: MISTRZ w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych		Tytuł zawodowy: Technik pojazdów samochodowych
		<ul style="list-style-type: none"> Ukończenie 3 lub 5-letnich studiów wyższych
		Tytuł: LICENCJAT /INŻYNIER /MAGISTER INŻYNIER

ZATRUDNIENIE PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO

2.1. Warunki po stronie ucznia-młodocianego pracownika

Zgodnie z Kodeksem pracy **młodocianym jest osoba**, która ukończyła 15 lat, a nie przekroczyła 18 lat.

Wolno zatrudniać tylko tych młodocianych, którzy spełniają poniższe warunki:

ukończyli co najmniej ośmioletnią szkołę podstawową;

przedstawią orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań zdrowotnych do pracy na określonym stanowisku pracy.

*Osoba, która ukończyła ośmioletnią szkołę podstawową, **niemająca 15 lat**, może być zatrudniona na zasadach określonych dla młodocianych w roku kalendarzowym, w którym ukończy 15 lat. Wymaga to uzyskania pozytywnej opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.*

*Osoba, która **ukończyła 18 lat** w trakcie nauki w ośmioletniej szkole podstawowej, może być zatrudniona na zasadach określonych dla młodocianych w roku kalendarzowym, w którym ukończyła tę szkołę.*

2.2. Warunki po stronie pracodawcy rzemieślnika

Przygotowanie zawodowe młodocianych może prowadzić:

- pracodawca,
- osoba prowadząca zakład pracy w imieniu pracodawcy,
- osoba zatrudniona u pracodawcy – wyznaczona przez pracodawcę – pod warunkiem posiadania kwalifikacji wymaganych od instruktorów praktycznej nauki zawodu, określonych w przepisach dotyczących praktycznej nauki zawodu.

Pracodawca lub wyznaczony przez pracodawcę pracownik, który chce szkolić pracowników młodocianych, musi posiadać uprawnienia instruktora praktycznej nauki zawodu określone w rozporządzeniu MEN z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U z 2019 r., Nr 391)

Zgodnie z Kodeksem pracy pracownik młodociany ma obowiązek dokształcać się do ukończenia 18 lat:

- w zakresie ośmioletniej szkoły podstawowej – w przypadku przyuczenia do wykonywania określonej pracy,
- w zakresie szkoły ponadpodstawowej,
- w formach pozaszkolnych.

Pracodawca ma obowiązek zwolnić młodocianego od pracy na czas potrzebny do wzięcia udziału w zajęciach szkoleniowych w związku z dokształcaniem się.

Jeżeli młodociany nie ukończył przygotowania zawodowego przed osiągnięciem 18 lat, obowiązek doksztalania się może być przedłużony do czasu ukończenia przygotowania zawodowego.

Pracodawca, mimo że młodociany ukończył 18 lat, nadal ma obowiązek zwolnić go z obowiązku świadczenia pracy na czas potrzebny na udział w zajęciach w szkole lub na kursach.

Doksztalanie teoretyczne może być realizowane w formie:

- **szkolnej**, poprzez uczęszczanie do branżowej szkoły I stopnia (forma tzw. szkolna, może występować tylko w przypadku zawodów z klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego);
- **pozaszkolnej**, poprzez udział w zajęciach turnusu doksztalania teoretycznego młodocianych lub organizacji doksztalania teoretycznego przez pracodawcę;
- w każdym przypadku doksztalanie dotyczy teorii zawodowej wynikającej z programu kształcenia w danym zawodzie⁴⁹, opracowanego na podstawie podstawy programowej lub standardów wymagań egzaminacyjnych.

Koszty doksztalania teoretycznego

Młodocianemu pracownikowi – zatrudnionemu w celu nauki zawodu i doksztalającemu się w centrum kształcenia zawodowego lub w szkole prowadzącej kształcenie zawodowe realizowane I stopnia, koszty tego doksztalania są finansowane ze środków budżetowych otrzymywanych przez szkoły w ramach subwencji oświatowej.

2.3. Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego

Podstawą organizacji nauki jest **umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego**, podpisywana pomiędzy pracodawcą rzemieślnikiem, a uczniem - młodocianym pracownikiem oraz jednym z rodziców lub prawnym opiekunem. W związku z zawartą umową o pracę i faktem uczęszczania do szkoły zawodowej, **młody człowiek uzyskuje podwójny status prawny tj. ucznia i pracownika młodocianego** lub wyłącznie pracownika młodocianego, jeśli doksztalanie teoretyczne realizowane jest w systemie pozaszkolnym. Młodociani, którzy w okresie nauki zawodu ukończyli 18 lat, do czasu zakończenia nauki i/lub zdania egzaminu traktowani są, jako pracownicy młodociani.

Umowy dla młodocianych doksztalających się w szkołach branżowych I stopnia należy zawierać w okresie przyjmowania kandydatów do szkół ponadpodstawowych. W przypadku, gdy młodociany doksztalca się w systemie pozaszkolnym podpisanie umowy może nastąpić w innym terminie.

Dokumenty potrzebne do sporządzenia umowy:

Rzemieślnik lub osoba upoważniona	Młodociany pracownik
1. aktualny wpis do ewidencji działalności gospodarczej	1. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej
2. dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe	2. aktualne oświadczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy w określonym zawodzie
3. dokument potwierdzający przygotowanie pedagogiczne	3. oświadczenie odnośnie wyboru formy dokształcania teoretycznego
4. dokument potwierdzający znajomość przepisów i zasad BHP	4. numer PESEL
5. oświadczenie, iż zakład spełnia warunki do zatrudnienia młodocianych oraz dysponuje wystarczającą liczbą stanowisk adekwatną do liczby zatrudnionych (opinia BHP)	5. zdjęcie legitymacyjne
	6. orzeczenie kwalifikacyjne z poradni psychologiczno-pedagogicznej – w przypadku posiadania

Kodeks pracy nie przewiduje okresu próbnego przed podpisaniem umowy.

Elementy umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego

Podstawowe informacje, które powinna zawierać umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego to:

- rodzaj przygotowania zawodowego (nauka zawodu)
- czas trwania i miejsce odbywania przygotowania zawodowego,
- sposób dokształcania teoretycznego,
- wysokość wynagrodzenia.

Rodzaj umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego

Umowa w celu przygotowania zawodowego może być zawarta na czas nieokreślony lub określony.

Co do zasady umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego rzemieślnik zawiera z młodocianym na czas nieokreślony. Oznacza to, że po zakończeniu nauki lub przyuczenia, których okres jest ustalony w umowie, rzemieślnik powinien zmienić warunki zatrudnienia na przysługujące pracownikowi z kwalifikacjami zawodowymi lub rozwiązać z nim umowę o pracę na warunkach przewidzianych w Kodeksie pracy dla umów na czas nieokreślony,

tj. za wypowiedzeniem i dochowaniem okresu wypowiedzenia. Umowa może być rozwiązana także w trybie porozumienia stron. W każdym przypadku rzemieślnik musi wystawić młodocianemu świadectwo pracy.

W przypadku gdy rzemieślnik zatrudnia większą liczbę młodocianych, niż to wynika z jego potrzeb, może zawrzeć z młodocianym umowę na czas określony, pod warunkiem, że nie krótszym niż okres kształcenia w danym zawodzie (36 miesięcy)¹⁹. Umowa o pracę zawarta na czas określony kończy się z upływem czasu, na który została zawarta²⁰, co oznacza, że rzemieślnik, zamierzający zatrzymać byłego ucznia jako pracownika, powinien zawrzeć z nim umowę o pracę.

Przy zatrudnianiu większej liczby młodocianych, niż wynika to z potrzeb, należy pamiętać o zapewnieniu odpowiednich warunków lokalowych i technicznych (m.in. liczba stanowisk pracy) umożliwiających realizację programu nauczania danego zawodu i jego specyfikę, przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy, normy ergonomii i dostępności.

Refundacja wynagrodzeń obejmuje tylko tych pracowników młodocianych, którzy mają zawarte umowy na czas nieokreślony.

Podstawowe zasady BHP przy zatrudnianiu pracowników młodocianych:

- pracowników młodocianych nie wolno zatrudniać nocą
- pracowników młodocianych nie wolno zatrudniać poza podstawowymi godzinami pracy
- w widocznym miejscu powinna być umieszczona instrukcja obsługi maszyn i urządzeń oraz wykaz prac i stanowisk zakazanych dla ucznia
- uczeń otrzymuje odzież roboczą oraz posiłek regeneracyjny
- uczeń nie może pracować bez nadzoru opiekuna

2.4. Wynagrodzenie młodocianego pracownika

W okresie nauki młodociany pracownik podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu i otrzymuje od rzemieślnika wynagrodzenie. Przepisy określają minimalną wysokość wynagrodzenia. Młodocianemu w okresie nauki zawodu oraz przyuczenia do wykonywania określonej pracy przysługuje wynagrodzenie obliczane w stosunku procentowym do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale, obowiązującego od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa GUS.

Podstawa wynagrodzenia młodocianego w okresie nauki zawodu od 1 marca 2024 r. wynosi **7540,36 zł**. Wobec tego od 1 marca 2024 r. **wysokość wynagrodzenia młodocianych** w okresie nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy wynosi **co najmniej**:

 w I roku nauki lub klasie I branżowej szkoły I stopnia w przypadku młodocianego realizującego dokończanie teoretyczne w tej szkole – **8 proc. podstawy – to jest 603,23 zł,**

 w II roku nauki lub klasie II branżowej szkoły I stopnia w przypadku młodocianego realizującego dokończanie teoretyczne w tej szkole – **9 proc. podstawy – to jest 678,63 zł,**

 w III roku nauki lub klasie III branżowej szkoły I stopnia w przypadku młodocianego realizującego dokończanie teoretyczne w tej szkole – **10 proc. podstawy – to jest 754,04 zł,**

 w przypadku młodocianego odbywającego przyuczenie do wykonywania określonej pracy – 7 proc. podstawy, to jest **527,83 zł.**

Zakończeniem nauki zawodu u rzemieślnika jest **egzamin czeladniczy** zdawany przed komisją egzaminacyjną Izby Rzemieślniczej. Egzaminy czeladnicze przeprowadzają tylko i wyłącznie komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych.

Uzyskane świadectwo czeladnicze jest państwowym dokumentem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe uznawanym również poza granicami państwa polskiego.

Młodociani, którzy wybrali dokończanie teoretyczne w szkole uzyskują dodatkowo świadectwo ukończenia Branżowej Szkoły I stopnia, co umożliwi im kontynuację nauki w szkole średniej i przystąpienie do egzaminu maturalnego.

Izba Rzemieślnicza do każdego wydanego świadectwa czeladniczego wydaje **suplement do świadectwa czeladniczego – Europass (w języku polskim i angielskim).**

Rozwiązanie umowy o pracę Kodeks Pracy Art. 195. § 1 i Art. 196

W przypadku rozwiązania umowy należy zawiadomić rodziców ucznia, szkołę, cech. Rozwiązanie za wypowiedzeniem umowy o pracę zawartej w celu przygotowania zawodowego dopuszczalne jest przez pracodawcę tylko w następujących przypadkach:

- 1) niewypełniania przez młodocianego obowiązków wynikających z umowy o pracę lub obowiązku dokończania się, pomimo stosowania wobec niego środków wychowawczych;
- 2) ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy;
- 3) reorganizacji zakładu pracy uniemożliwiającej kontynuowanie przygotowania zawodowego;

4) stwierdzenia nieprzydatności młodocianego do pracy, w zakresie której odbywa przygotowanie zawodowe.

Okres wypowiedzenia umowy o pracę wynosi:

- **dwa tygodnie**, jeżeli pracownik był zatrudniony krócej niż 6 miesięcy;
- **jeden miesiąc**, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 6 miesięcy;
- **trzy miesiące**, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 3 lata.

Rozwiązać umowę o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia mogą zarówno pracodawca, jak i pracownik. Kodeks pracy wskazuje przyczyny, dla których każda ze stron umowy o pracę może ją wypowiedzieć bez wypowiedzenia.

Sytuacje, w których może tego dokonać pracownik, określa art. 55 Kodeksu pracy. W przypadku pracodawcy – art. 52 Kodeksu pracy.

Wzór umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego zawiera **załącznik nr 2**.

II. JAK DOKSZTAŁCAJĄ SIĘ MŁODOCIANI PRACOWNICY W ZAKRESIE TEORETYCZNEJ NAUKI ZAWODU

Zgodnie z Kodeksem pracy pracownik młodociany ma obowiązek dokształcać się do ukończenia 18 lat:

- w zakresie ośmioletniej szkoły podstawowej – w przypadku przyuczenia do wykonywania określonej pracy,
- w zakresie szkoły ponadpodstawowej,
- w formach pozaszkolnych.

Pracodawca ma obowiązek zwolnić młodocianego od pracy na czas potrzebny do wzięcia udziału w zajęciach szkoleniowych w związku z dokształcaniem się.

Jeżeli młodociany nie ukończył przygotowania zawodowego przed osiągnięciem 18 lat, obowiązek dokształcania się może być przedłużony do czasu ukończenia przygotowania zawodowego.

Pracodawca, mimo że młodociany ukończył 18 lat, nadal ma obowiązek zwolnić go z obowiązku świadczenia pracy na czas potrzebny na udział w zajęciach w szkole lub na kursach.

Dokształcanie teoretyczne może być realizowane w formie:

- **szkolnej**, poprzez uczęszczanie do branżowej szkoły I stopnia (forma tzw. szkolna, może występować tylko w przypadku zawodów z klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego);
- **pozaszkolnej**, poprzez udział w zajęciach turnusu dokształcania teoretycznego młodocianych lub organizacji dokształcania teoretycznego przez pracodawcę;
- w każdym przypadku dokształcanie dotyczy teorii zawodowej wynikającej z programu kształcenia w danym zawodzie⁴⁹, opracowanego na podstawie podstawy programowej lub standardów wymagań egzaminacyjnych.

Koszty dokształcania teoretycznego

Młodocianemu pracownikowi – zatrudnionemu w celu nauki zawodu i dokształcającemu się w centrum kształcenia zawodowego lub w szkole prowadzącej kształcenie zawodowe realizowane

w formie turnusu dokształcania teoretycznego młodocianych, znajdujących się w innej miejscowości niż miejsce zamieszkania i miejsce pracy młodocianego – pracodawca może sfinansować koszty dojazdu I stopnia, koszty tego dokształcania są finansowane ze środków budżetowych otrzymywanych przez szkoły w ramach subwencji oświatowej.

EGZAMIN CZELADNICZY W RZEMIOSŁACH MOTORYZACYJNYCH

Młodociany pracownik, który doksztala się w branżowej szkole I stopnia (dotyczy umów, w których nauka zawodu rozpoczęła się od roku szkolnego 2019/2020), jest zobowiązany przystąpić do egzaminu czeladniczego, aby ukończyć szkołę i uzyskać świadectwo ukończenia branżowej szkoły I stopnia. Jeżeli nie spełni tego warunku, to powtarza ostatnią klasę tej szkoły.

Obowiązek przystąpienia do właściwego egzaminu jest wpisany we wzorzec umowy o pracę. Dodatkowo w treści umowy wpisuje się nazwę izby, do której należy cech sprawujący nadzór nad przebiegiem przygotowania zawodowego i gdzie młodociany powinien złożyć wniosek o dopuszczenie do egzaminu czeladniczego.

Ukończenie nauki zawodu i zdanie, w przypadku młodocianego zatrudnionego w celu przygotowania zawodowego u pracodawcy będącego rzemieślnikiem **egzaminu czeladniczego jest warunkiem otrzymania dofinansowania** kosztów kształcenia, przysługujących pracodawcom, którzy zawarli z młodocianymi pracownikami umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Warunki dopuszczenia do egzaminu czeladniczego

Do egzaminu czeladniczego izba rzemieślnicza dopuszcza osobę, która spełnia jeden z następujących warunków:

1. ukończyła naukę zawodu u rzemieślnika jako młodociany pracownik oraz doksztalcenie teoretyczne młodocianych pracowników w szkole lub w formach pozaszkolnych;
 - 1a) jest uczniem klasy III branżowej szkoły I stopnia, w której realizuje doksztalcenie teoretyczne młodocianych pracowników, oraz młodocianym pracownikiem zatrudnionym w celu nauki zawodu u rzemieślnika;
2. posiada świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej oraz ukończyła kształcenie ustawiczne w formie pozaszkolnej, dotyczące umiejętności zawodowych wchodzących w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin;
3. jest uczestnikiem praktycznej nauki zawodu dorosłych, o której mowa w art. 53c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
4. posiada świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej i co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin;
5. posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadpodstawowej, dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej albo szkoły ponadpodstawowej działającej w systemie oświaty przed dniem 1 stycznia 1999 r., prowadzących kształcenie zawodowe o kierunku związanym z zawodem, w którym zdaje egzamin;

6. posiada tytuł zawodowy w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin, oraz co najmniej półroczny okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin;
7. posiada świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej oraz zaświadczenie o zdaniu egzaminu sprawdzającego lub świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie lub certyfikat kwalifikacji zawodowej, a także co najmniej roczny okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego lub świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie lub certyfikatu kwalifikacji zawodowej.

Dokumenty wymagane do egzaminu czeladniczego

- ✓ Wniosek o dopuszczenie do egzaminu czeladniczego – wniosek w zakładce „[Pliki do pobrania](#)” (strona www Mazowieckiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości)
- ✓ Świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej, lub ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej i zaświadczenie o ukończeniu kursu przygotowującego do egzaminu lub oświadczenie mistrza szkolącego o przygotowaniu teoretycznym kandydata do egzaminu;
- ✓ Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego wraz z zaświadczeniem ukończenia nauki zawodu wystawionym przez pracodawcę i potwierdzonym przez Cech (jeżeli pracodawca jest członkiem Cechu);
- ✓ W przypadku zaliczenia nauki zawodu u kilku pracodawców należy dołączyć wszystkie umowy o pracę wraz z świadectwami pracy, a w przypadku zaliczenia nauki w szkole - zaświadczenie o okresie nauki zawodu;
- ✓ Dowód opłaty egzaminacyjnej z podaniem imienia i nazwiska zdającego, dokonanej wyłącznie na rachunek bankowy Izby;
- ✓ Fotografia (aktualna, czytelnie podpisana, format legitymacyjny).

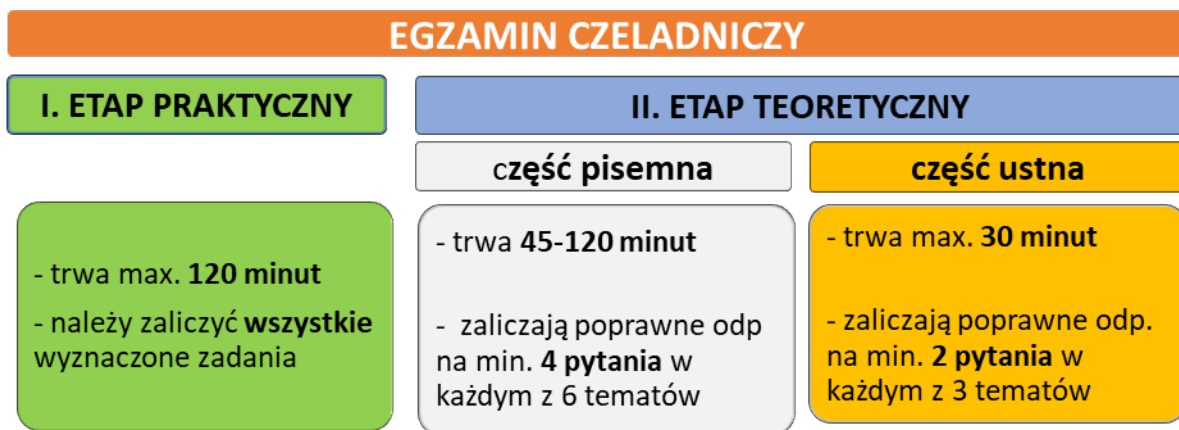
Należy przedstawić oryginały dokumentów wraz z kopiami w celu ich uwierzytelnienia przez Mazowiecką Izbę Rzemiosła i Przedsiębiorczości.

3.1. PRZEBIEG EGZAMINU CZELADNICZEGO

Zgodnie z § 11 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 roku w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagrodzenia (*Dz. U. Nr 60, poz. 278 z późniejszymi zmianami*) wiedza i umiejętności nabyte przez młodocianego podczas nauki zawodu są sprawdzane w trakcie egzaminu, (zgodnie z ROZPORZĄDZENIEM MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych - [link do strony www](#)):

- Młodociany pracownik zatrudniony u pracodawcy będącego rzemieślnikiem przystępuje do egzaminu kwalifikacyjnego na tytuł czeladnika zgodnie z przepisami w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych.
- Młodociani, którzy uczą się zawodu u pracodawców niebędących rzemieślnikami, przystępują do egzaminu zawodowego przeprowadzanego przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Egzamin czeladniczy przeprowadza się w dwóch etapach: praktycznym i teoretycznym. Kolejność zdawania etapów egzaminu w danym zawodzie ustala przewodniczący komisji w porozumieniu z izbą rzemieślniczą.

Osoby, które zdały egzamin, otrzymują świadectwo czeladnicze.

Osoby, które nie zdały egzaminu, otrzymują szczegółową informację na temat ocen za poszczególne zadania i tematy egzaminacyjne. Zdający, który uzyskał negatywny wynik egzaminu ma prawo przystąpić do egzaminu poprawkowego obejmującego to zadanie lub zadania, albo/i ten temat lub tematy, z których otrzymał ocenę niedostateczną.

Oplaty za egzamin

Oplatę za egzamin w pierwszym wyznaczonym terminie ponosi pracodawca, a za egzamin poprawkowy – może, ale nie musi. W roku 2024 wysokość opłat wynosi:

- egzamin mistrzowski – 1 938,94 zł
- egzamin czeladniczy – 969,46 zł
- egzamin sprawdzający – 346,23 zł

Egzamin kończy się wydaniem Świadectwa czeladniczego przez izbę rzemieślniczą.

Przystąpienie do egzaminu czeladniczego nie oznacza zakończenia nauki zawodu, trwa bowiem ona do daty wynikającej z umowy o pracę. Młodociani pracownicy, którzy przystąpią do egzaminu czeladniczego w trakcie nauki w III klasie branżowej szkoły I stopnia, otrzymają świadectwa czeladnicze z datą 31 sierpnia, tj. zgodną z ustalonym okresem nauki zawodu.

Wzór Świadectwa czeladniczego zawiera **ZAŁĄCZNIK NR 3**

3.2. LEGALIZACJA DYPLOMÓW

Wydane przez izby rzemieślnicze świadectwa czeladnicze, dyplomy mistrzowskie i zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego mają charakter państwowych dokumentów i jeśli właściciel zamierza wprowadzić je to tzw. obrotu prawnego za zagranicą - wymagają legalizacji (uwierzytelnienia).

Uprawnionymi do wydania dyplomu mistrzowskiego lub świadectwa czeladniczego są wyłącznie izby rzemieślnicze. Wydają świadectwa i dyplomy osobom, które złożyły stosowne egzaminy przed komisjami izb rzemieślniczych.

Na mocy ustawy o rzemiośle izby rzemieślnicze uzyskały prawo potwierdzania egzaminów kwalifikacyjnych świadectwami czeladniczymi i dyplomami mistrzowskimi oraz opatrywania ich pieczęcią z godłem Państwa.

Jest to istotna cecha dokumentu, bowiem tylko te organizacje i instytucje przeprowadzające egzaminy, mogą używać okrągłej pieczęci, które na mocy ustawy Sejmu RP uzyskały takie upoważnienie.

Świadectwa czeladnicze i dyplomy mistrzowskie są dokumentami publicznymi zaliczonymi do kategorii trzeciej, jako dokumenty mające wpływ na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego i prawnego.

Wzory:

świadectwa czeladniczego i dyplomu mistrzowskiego oraz tryb ich wydawania przez izby rzemieślnicze określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2017 r., poz. 89 z późn.zm.- [link do strony www](#)). Rozporządzenie podjęte na podstawie delegacji zawartej w ustawie o rzemiośle i w uzgodnieniu ze Związkiem Rzemiosła Polskiego.

Procedura legalizacji/uwierzytelnienia świadectwa czeladniczego, dyplomu mistrzowskiego, zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego podzielona jest na dwa etapy (aktualizacja sierpień 2021 r.).

I etap legalizacji dyplomów – ZWIĄZEK RZEMIOSŁA POLSKIEGO

Odpowiedzialny w Związku Rzemiosła Polskiego - Zespół Oświaty Zawodowej i Problematyki Społecznej(https://zrp.pl/wp-content/uploads/2021/08/procedura-legalizacji_sierpie%C5%84-2021.pdf)

Adres siedziby (biura ZRP):

Ul. Miodowa 14, 00-246 Warszawa, tel. (48) 22 50-44-200

praca od poniedziałku do piątku w godz.8.00-16.00

W Związku Rzemiosła Polskiego osoby upoważnione dokonują legalizacji/uwierzytelnienia wyłącznie dokumentów, wystawionych przez izby rzemieślnicze tj.

- Świadectwo czeladnicze
- Dyplom mistrzowski
- Zaświadczenie o zdaniu egzaminu sprawdzającego

Opłatę wnosi się za każdy poświadczony dokument.

II etap legalizacji dyplomów – MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Poświadczone przez Związek Rzemiosła Polskiego: Świadectwo czeladnicze, Dyplom mistrzowski lub Zaświadczenie o zdaniu egzaminu sprawdzającego przedstawia się w Referacie ds. Legalizacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych, który wystawia załącznik pn. „APOSTILLE”.

Adres: Referat ds. Legalizacji, Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Krucza 38/42 00-512 Warszawa

Obsługa interesantów: od poniedziałku do piątku w godz. 9:00-14:00.

tel. (48) 22 523 98 45, (48) 22 250 01 16, e-mail: legalizacja@msz.gov.pl

Wysokość opłaty za wystawienie APOSTILLE wynosi 60 zł. – kraje UE (podstawa prawna: Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej, Dz. U. 2015 r. Nr 0, poz. 783). Opłatę wnosi się za każdy poświadczony dokument. Szczegółowe informacje dostępne są na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/apostille>

Co to jest apostille?

Apostille to poświadczenie o urzędowym charakterze dokumentu krajowego potrzebne, jeśli ma on być użyty za granicą – w państwie z poniższej listy:

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=41> .

Potwierdza podpis i charakter, w jakim działała osoba, która podpisała dokument oraz tożsamość pieczęci na dokumencie.

Apostille jest uznawana i wydawana przez Polskę oraz ponad 120 innych państw.

Państwa, które nie uznają apostille, wymagają od posiadaczy dokumentów pochodzących z zagranicy ich zalegalizowania.

Apostille jest wydawana w jednolitym formacie. W Polsce ma postać zadrukowanej naklejki, z odręcznym podpisem urzędnika, pieczęcią urzędową i hologramem.

Kiedy apostille jest nadawana?

Apostille wydawana jest na wniosek posiadacza dokumentu.

W Polsce nadaje się ją na polskich dokumentach urzędowych w postaci papierowej lub na pismach zawierających urzędowe poświadczenia.

Aby apostille mogła zostać nadana, dyplom lub świadectwo musi zostać wcześniej poświadczony przez **Związek Rzemiosła Polskiego w Warszawie**.

Pamiętaj! Nie ma możliwości nadania apostille na kserokopii dokumentu.

Opłata za wydanie apostille wynosi **60 zł za każdy poświadczony dokument**.

Sprawę można załatwić w MSZ osobiście lub przez osobę trzecią bądź korespondencyjnie.

III. PRAWA I OBOWIĄZKI PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO I PRACODAWCY RZEMIEŚNIKA

Podstawowe prawa i obowiązki młodocianego pracownika:

- zapoznanie się i stosowanie się do obowiązującego w zakładzie pracy regulaminu, a w przypadku, gdy go nie ma, organizacji pracy i zasad pracy na poszczególnych stanowiskach;
- zapoznanie się z wymaganiami i oczekiwaniami pracodawcy;
- wykonywanie zadań wynikających z programu nauczania;
- korzystanie z zaplecza socjalnego w postaci: pomieszczeń do przebierania, mycia, przechowywania odzieży i spożywania posiłków;
- zapoznanie się z kryteriami oceniania;
- informowanie organizacji rzemiosła (cechu lub izby) o nieprawidłowościach dotyczących zakresu obowiązków, czasu pracy, wynagrodzenia itp.;
- zapoznanie się z sankcjami wynikającymi z niewywiązywania się z obowiązków i łamania zasad pracy; uzyskanie informacji o ocenie z praktycznej nauki zawodu lub przyuczenia wraz z jej uzasadnieniem;
- dążenie do uzyskania jak najlepszych wyników w nauce, zarówno z zakresu praktyki, jak i teorii zawodowej;
- przestrzeganie czasu i porządku pracy ustalonych i obowiązujących u pracodawcy;
- przestrzeganie przepisów BHP oraz przepisów przeciwpożarowych;
- rzetelne wykonywanie zadań powierzonych przez pracodawcę;
- systematyczne wypełnianie obowiązku dokształcania teoretycznego;
- odnoszenie się z szacunkiem do przełożonego i przestrzeganie zasad koleżeńskiej współpracy;
- systematyczne odnotowywanie przebiegu wykonywanej pracy w dzienniczku praktyk;
- przekazywanie mistrzowi szkolącemu każdego dnia do kontroli i podpisania dzienniczka praktyk;
- przystąpienie do egzaminu czeladniczego lub sprawdzającego.

Podstawowe prawa i obowiązki pracodawcy:

- zatrudnienie i szkolenie młodocianego zgodnie z programem praktycznej nauki zawodu lub przyuczenia;
- zaopatrzenie młodocianego w przewidziany na danym stanowisku sprzęt ochrony osobistej, odzież ochronną i roboczą, narzędzia pracy, materiały i inne potrzebne urządzenia;
- stosowanie przepisów o ochronie pracy i zdrowia młodocianych pracowników;

- kierowanie młodocianego na badania lekarskie, zgodnie z przepisami i ponoszenie kosztów z tym związanych;
- umożliwienie młodocianemu, w ustalonych terminach, nauki doksztalającej, regularne uczęszczanie na tę naukę oraz kontrolowanie spełniania przez młodocianego obowiązku doksztalania teoretycznego;
- pokrycie kosztów egzaminu czeladniczego lub sprawdzającego zdawanego przez młodocianego w pierwszym wyznaczonym terminie;
- założenie i prowadzenie akt osobowych, takich jak dla każdego innego pracownika;
- prowadzenie ewidencji – wykazu pracowników młodocianych;
- przeszkolenie młodocianego w zakresie BHP przed przystąpieniem do pracy (szkolenie przeprowadzone przez uprawnioną osobę);
- przekazanie informacji o ryzyku zawodowym i zasadach ochrony przed zagrożeniami (także przedstawicielowi ustawowemu);
- zgłoszenie zawarcia umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego do jednostki samorządu terytorialnego właściwej ze względu na miejsce zamieszkania młodocianego oraz do szkoły branżowej w przypadku, gdy młodociany doksztalca się w systemie szkolnym;
- zgłoszenie młodocianego do obowiązkowych ubezpieczeń;
- zapoznanie młodocianego z obowiązującym w zakładzie regulaminem, a w przypadku, gdy go nie ma – z organizacją pracy i zasadami pracy na poszczególnych stanowiskach;
- przestrzeganie Kodeksu pracy w zakresie prac wzbronionych młodocianym;
- kontrolowanie dzienniczka praktyk i uzupełnianie go o uwagi, opinie i spostrzeżenia;
- ocenianie poziomu przygotowania zawodowego.

W ramach sprawowanego nadzoru, przez cały okres trwania nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy, cech udziela szkolącemu rzemieślnikowi oraz młodocianemu pracownikowi wsparcia merytorycznego związanego z procesem przygotowania zawodowego.

V. FINANSOWANIE PRZYGOTOWANIA PRAKTYCZNEGO I TEORETYCZNEGO PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO

Dofinansowanie mogą uzyskać ci pracodawcy, którzy spełnili warunki określone w ustawie i przepisach dotyczących zatrudniania młodocianych pracowników w celu przygotowania zawodowego.

Decyzję o przyznaniu dofinansowania (art. 122 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe

Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.) – w trybie decyzji administracyjnej – podejmuje wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkiwania pracownika młodocianego.

Komu przysługuje dofinansowanie kosztów kształcenia ?

Dofinansowanie kosztów kształcenia przysługuje pracodawcom, którzy zawarli z młodocianymi pracownikami umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego, jeżeli:

- 1) **pracodawca** lub osoba prowadząca zakład w imieniu pracodawcy albo osoba zatrudniona u pracodawcy posiada kwalifikacje wymagane do prowadzenia przygotowania zawodowego młodocianych określone w przepisach w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania,
- 2) **młodociany pracownik** ukończył naukę zawodu i zdał:
 - a) w przypadku młodocianego zatrudnionego w celu przygotowania zawodowego u pracodawcy będącego rzemieślnikiem - egzamin czeladniczy, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle
 - b) w przypadku młodocianego zatrudnionego w celu przygotowania zawodowego u pracodawcy niebędącego rzemieślnikiem - egzamin zawodowy;
 - c) młodociany pracownik ukończył przyuczenie do wykonywania określonej pracy i zdał egzamin sprawdzający, zgodnie z przepisami w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania.

Wysokość dofinansowania kosztów kształcenia jednego młodocianego pracownika zależy od okresu kształcenia i wynosi:

- 1) w przypadku **nauki zawodu – do 8.081 zł** przy okresie kształcenia wynoszącym **36 miesięcy** z tym, że jeżeli okres kształcenia będzie krótszy niż 36 miesięcy kwota dofinansowania będzie wypłacana w wysokości proporcjonalnej do okresu kształcenia,
- 2) w przypadku **przyuczenia do wykonywania określonej pracy – do 254 zł** za każdy pełny miesiąc kształcenia,

- 3) w przypadku **nauki zawodu prowadzonej w zawodach wskazanych** przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w prognozie, o której mowa w art. 46b ust. 1 Prawo oświatowe, wysokość kwoty dofinansowania kosztów kształcenia jednego młodocianego pracownika, wynosi **do 10 000 zł**.

Ważne!

Dofinansowanie jest przyznawane na wniosek pracodawcy złożony w terminie 3 miesięcy od dnia zdania przez młodocianego pracownika egzaminu zgodnie z przepisami w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania.

Do wniosku należy dołączyć:

- 1) kopie dokumentów potwierdzających spełnienie warunku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1;
- 2) kopię umowy o pracę z młodocianym pracownikiem zawartej w celu przygotowania zawodowego;
- 3) kopię odpowiednio dyplomu, certyfikatu lub świadectwa, potwierdzającego zdanie egzaminu, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, albo zaświadczenie potwierdzające zdanie tego egzaminu.

Wysokość opłat za egzaminy w 2024 r. (Dz.U z 2020 r poz.2159)

Młodociani pracownicy zatrudnieni przez rzemieślnika zdają egzamin czeladniczy lub sprawdzający przed komisją egzaminacyjną powołaną przez izbę rzemieślniczą.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle, **rzemieślnik zatrudniający pracowników w celu przygotowania zawodowego zobowiązany jest być członkiem cechu lub izby rzemieślniczej.**

Kwoty egzaminacyjne w bieżącym 2024 roku wynoszą:

egzamin mistrzowski – 1 938,94 zł

egzamin czeladniczy – 969,46 zł

egzamin sprawdzający – 346,23 zł

Egzamin poprawkowy – 50% stawek właściwych dla egzaminu mistrzowskiego, czeladniczego lub sprawdzającego

VI. OCHRONA PRAWNA PRACOWNIKÓW MŁODOCIANYCH

Młodociani pracownicy podlegają szczególnej ochronie prawnej, co potwierdza specjalnie dla nich przeznaczony dział IX Kodeksu pracy. W sprawach nieuregulowanych w dziale IX mają zastosowanie inne przepisy Kodeksu pracy i wydane na jego podstawie rozporządzenia.

Do obowiązków pracodawcy należy podejmowanie działań niezbędnych do zapewnienia młodocianym szczególnej ochrony zdrowia podczas pracy, biorąc w szczególności pod uwagę ryzyko wynikające z ich braku doświadczenia, braku świadomości istniejących lub potencjalnych zagrożeń oraz niepełnej dojrzałości fizycznej i psychicznej, w tym:

- zapewnienie wykonywania pracy i zajęć przez młodocianych na stanowiskach pracy i w warunkach niestwarzających zagrożeń dla ich bezpieczeństwa i zdrowia;
- zapewnienie nadzoru nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu lub innych osób uprawnionych do prowadzenia praktycznej nauki zawodu;
- informowanie młodocianych o możliwych zagrożeniach i o działaniach dotyczących ich zdrowia;
- organizowanie przerwy w pracy w pomieszczeniach odizolowanych od czynników szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych;
- kierowanie młodocianych na badania lekarskie zgodnie z przepisami i ponoszenie kosztów z tym związanych;
- przekazanie informacji o ryzyku zawodowym, związanym z wykonywaną pracą i zasadach ochrony przed zagrożeniami (także przedstawicielowi ustawowemu);
- zaopatrzenie młodocianego w sprzęt ochrony osobistej, odzież ochronną i roboczą, narzędzia pracy, materiały inne potrzebne urządzenia.

Jeżeli lekarz orzeknie, że dana praca zagraża zdrowiu młodocianego, pracodawca obowiązany jest zmienić rodzaj pracy, a gdy nie ma takiej możliwości, niezwłocznie rozwiązać umowę o pracę i wypłacić odpowiednie odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia.

Okres pozostawania bez pracy odpowiadający okresowi, za który przyznano odszkodowanie, wlicza się do okresu zatrudnienia.

1. CZAS PRACY PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO

Czas pracy pracownika młodocianego podlega specjalnym regulacjom i wynika ze szczególnej ochrony zdrowia, jakiej podlegają młodociani.

Dobowy wymiar czasu pracy młodocianego

Do 16 roku życia - czas pracy pracownika młodocianego w wieku do 16. roku życia nie może przekroczyć 6 godzin na dobę.

Powyżej 16 roku życia - czas pracy pracownika młodocianego po ukończeniu 16 lat nie może przekroczyć 8 godzin na dobę

CZAS PRACY PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO	
do 16. roku życia	6 godzin na dobę,
powyżej 16. roku życia	8 godzin na dobę.

Do czasu pracy młodocianego wlicza się czas nauki, w wymiarze wynikającym z obowiązkowego programu zajęć szkolnych, bez względu na to, czy odbywa się ona w godzinach pracy.

Przerwy w pracy

Pracodawca jest zobowiązany wprowadzić przerwę w pracy trwającą nieprzerwanie 30 minut, jeśli dobowy wymiar czasu pracy młodocianego jest dłuższy niż 4,5 godziny.

*Przerwa w pracy trwająca nieprzerwanie **30 minut***

Młodocianego pracownika nie wolno zatrudniać w godzinach nadliczbowych ani w porze nocnej. Pora nocna dla pracowników młodocianych niemających ukończonych 15 lat przypada między godziną 20.00 a 6.00, dla młodocianych powyżej 15. roku życia przypada między godziną 22.00 a 6.00.

*Pora nocna **20.00 – 6.00** (poniżej 15 lat)*

*Pora nocna **22.00 – 6.00** (powyżej 15 lat)*

Przerwa w pracy młodocianego pracownika powinna trwać nieprzerwanie nie mniej niż 14 godzin.

*Przerwa w pracy - minimum **14 godzin***

Młodocianemu przysługuje w każdym tygodniu prawo do co najmniej 48 godzin nieprzerwanego odpoczynku, który powinien obejmować niedzielę.

*W każdym tygodniu minimum **48 godzin** nieprzerwanego odpoczynku*

2. PRACE WZBRONIONE MŁODOCIANYM PRACOWNIKOM

Nie wolno zatrudniać młodocianych przy pracach wzbronionych, których wykaz ustala w drodze rozporządzenia Rada Ministrów. Wykaz prac wzbronionych obejmuje prace, przy których występują czynniki szkodliwe dla zdrowia i niebezpieczne oraz prace szczególnie uciążliwe i zagrażające prawidłowemu rozwojowi psychicznemu. Zatrudnienie młodocianych pracowników dozwolone jest wyłącznie przy pracach objętych programem praktycznej nauki zawodu.

Informacje dotyczące zasad **zatrudniania młodocianych pracowników** oraz wykazu prac, których nie mogą wykonywać, znajdują się w dziale dziewiątym Kodeksu Pracy *Zatrudnianie młodocianych*

(<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220001510/U/D20221510Lj.pdf>),

a także w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac (<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160001509/O/D20161509.pdf>)

Przepisy dopuszczają okoliczności, w których młodociani mogą zostać dopuszczeni do pracy zaszerzowanej jako wzbroniona, gdy wymaga tego przygotowanie zawodowe. Szczegółowe wytyczne znajdują się w załączniku 1 i 2 rozporządzenia.

Na podstawie wykazu prac wymienionych w rozporządzeniu, pracodawca ma obowiązek sporządzić wykazy prac wykonywanych w jego zakładzie pracy:

- wzbronionych młodocianym,
- wzbronionych młodocianym, przy których zezwala się na zatrudnienie w celu odbycia przygotowania zawodowego.

W ustalaniu wykazów obowiązujących u danego pracodawcy powinien uczestniczyć lekarz sprawujący profilaktyczną opiekę zdrowotną nad młodocianymi.

Wykaz prac wzbronionych młodocianym i stanowisk pracy, na których są wykonywane te prace, pracodawca zamieszcza w widocznym miejscu, w każdej komórce organizacyjnej, w której są zatrudniani młodociani.

Rozporządzenie w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac obowiązujące od 30 września 2023 uwzględnia zmiany technologiczne oraz nowe zagrożenia (m.in. e-papierosy i inne wyroby nikotynowe), a także podkreśla wagę oceny ryzyka zawodowego pracowników młodocianych.

Zatrudnianie młodocianych w wieku powyżej 16 lat przy niektórych rodzajach prac wzbronionych młodocianym możliwe jest, jeżeli jest to niezbędne do odbycia przygotowania zawodowego.

Od 30 września 2023 r. Pracodawca zatrudniający pracowników młodocianych przy pracach, wspomnianych powyżej podejmuje działania niezbędne do zapewnienia im bezpieczeństwa i szczególnej ochrony zdrowia podczas pracy, biorąc pod uwagę zwiększone ryzyko wynikające z braku ich doświadczenia, świadomości istniejących lub potencjalnych zagrożeń oraz niepełnej dojrzałości fizycznej i psychicznej, w tym:

- 1) zapewnia stały nadzór nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu lub innych osób uprawnionych do prowadzenia praktycznej nauki zawodu nad wykonywaniem pracy przez młodocianych;
- 2) informuje młodocianych, w sposób dla nich zrozumiały, o możliwych zagrożeniach i o wszelkich podjętych działaniach dotyczących ochrony ich zdrowia;
- 3) organizuje przerwy w pracy młodocianych dla ich odpoczynku w pomieszczeniach odizolowanych od czynników niebezpiecznych, szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych;
- 4) dostarcza młodocianemu nieodpłatnie środki ochrony indywidualnej zabezpieczające przed działaniem niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia czynników występujących w środowisku pracy oraz informuje młodocianych o sposobach posługiwania się tymi środkami;
- 5) dostarcza młodocianemu nieodpłatnie odzież i obuwie robocze, zgodnie z przepisami art. 237(7) ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.

Dopuszczenie młodocianych do prac wzbronionych następuje na podstawie oceny ryzyka związanego z wykonywaną pracą, dokonanej przez pracodawcę przed rozpoczęciem pracy przez młodocianych lub przy zmianie organizacji pracy.

Podczas oceny ryzyka uwzględnia się w szczególności:

- ocenę wyposażenia oraz organizacji stanowisk i miejsc pracy młodocianych;
- organizację procesów pracy oraz ich powiązanie;
- identyfikację czynników chemicznych, pyłowych, fizycznych i biologicznych występujących w środowisku pracy młodocianego, ich oddziaływanie na organizm młodocianego, stopień i okres narażenia na te czynniki oraz środki ochrony;
- formę, zakres i sposób korzystania z wyposażenia miejsc pracy, w tym z maszyn, narzędzi i sprzętu;
- zakres i poziom szkolenia oraz instrukcji udzielanych młodocianym.

Ocena ryzyka związanego z wykonywaną pracą przez młodocianych ma być przeprowadzana każdorazowo przed zmianą miejsca pracy młodocianego lub sposobu wykonywania pracy.

[Rozporządzenie w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac \(Dz.U. z 2023, poz. 1240\)](#)

3. PRAWO DO URLOPU PRACOWNIKA MŁODOCIANEGO

Wymiar i sposób udzielania urlopu wypoczynkowego to kolejny przejaw zapewnienia szczególnej ochrony prawnej (ochrona zdrowia) pracownika młodocianego.

Wymiar urlopu wypoczynkowego młodocianego nie jest zależny od stażu pracy i wynosi w roku kalendarzowym 26 dni roboczych niezależnie od dodatkowych dni wolnych od pracy.

I rok nauki	<p>W pierwszym roku nauki przysługuje łącznie 38 dni roboczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • po przepracowaniu pół roku młodocianemu przysługuje 12 dni urlopu (zaleca się udzielenie w/w urlopu w czasie ferii zimowych) • po I roku pracy, młodocianemu przysługuje 26 dni urlopu
II rok nauki	<p>Młodocianemu przysługuje 26 dni urlopu Jeśli młodociany ukończył 18 lat – 20 dni urlopu*</p>
III rok nauki	<p>Młodocianemu przysługuje 20 dni urlopu Młodociany ma prawo ubiegać się o urlop bezpłatny (ale nie więcej niż 2 miesiące łącznie z urlopem wypoczynkowym</p>

**Z chwilą ukończenia 18 lat, jeżeli prawo do urlopu młodociany uzyskał przed ukończeniem 18 lat, wymiar urlopu w tym roku kalendarzowym ulega zmniejszeniu do 20 dni (wykorzystanie urlopu wcześniej, przed ukończeniem 18 lat, w wymiarze 26 dni roboczych możliwe jest za zgodą pracodawcy, ponieważ to on udziela urlopu). Kodeks Pracy, Rozdział V, Art. 205.*

Urlop bezpłatny

Młodociany pracownik, będący uczniem ma prawo do urlopu bezpłatnego udzielanego na specjalnych zasadach.

W okresie ferii:

- Pracodawca może udzielić pracującemu uczniowi urlopu bezpłatnego na czas ferii, który łącznie z urlopem wypoczynkowym nie może przekroczyć dwóch miesięcy.
- Urlop bezpłatny udzielany młodocianemu jest wliczany do stażu pracy, z którym wiążą się uprawnienia pracownicze.

Poza okresem ferii:

- Poza okresem ferii młodociany może złożyć wniosek o urlop bezpłatny, na zwykłych zasadach przewidzianych w Kodeksie pracy dla pracowników, ale w takim przypadku pracodawca nie ma obowiązku się na niego zgodzić, a jeżeli urlop zostanie udzielony, to nie jest wliczany do stażu pracy pracownika.

W pozostałych sprawach związanych z urloпами należy stosować przepisy działu VII Kodeksu pracy.

IV. PODSTAWY PRAWNE PROWADZENIA PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO MŁODOCIANYCH PRACOWNIKÓW

- 1) Ustawa o rzemiośle z dnia 22 marca 1989 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1267, 2245, z 2019 r. poz. 1495) <https://bit.ly/32qUPgE>
- 2) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 2012 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 1117) <https://bit.ly/2NoQ2bh>
- 3) Rozporządzenie MEN z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2017 r., poz. 89) <https://bit.ly/2JYGEck>
- 4) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 lipca 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2019, poz. 1536) <https://bit.ly/2oUByqh>
- 5) Rozporządzenie MRPiPS z dnia 28 grudnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2018 r. poz. 227) <https://bit.ly/2pFNw7M>
- 6) Rozporządzenie MEN z dnia 31 lipca 2019 r. w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i częściowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (Dz. U z 2019, poz. 1574) <https://bit.ly/2NHnJnm>
- 7) Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 czerwca 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 922) <https://bit.ly/36FRVln>
- 8) Rozporządzenie MEN z dnia 31 lipca 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 2019, poz. 1539) <https://bit.ly/2pOfJK>
- 9) Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2016, poz. 64) <https://bit.ly/2Co85IC>
- 10) Rozporządzenie MPiPS z dnia 11 kwietnia 2014 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych (Dz.U. 2014 poz. 497) <https://bit.ly/2JXlsnb>
- 11) Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 września 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz.U. 2018 poz. 2010) <https://bit.ly/2WVhRLM>
- 12) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 991) <https://bit.ly/2PWq68G>
- 13) Uchwały ZRP dotyczące standardów egzaminacyjnych <https://bit.ly/33qqlwM>

- 14) Wykaz standardów egzaminacyjnych <https://bit.ly/2WWJsMr>
- 15) Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 28 stycznia 2022 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy (M.P. 2022 poz. 120) [link do obwieszczenia](#)
- 16) informacje dotyczące szkolnictwa branżowego – strona Ośrodka Rozwoju Edukacji <https://www.ore.edu.pl/2017/02/informacje-dotyczace-szkolnictwa-branzowego/>
- 17) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2023 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac (Dz.U. z 2023, poz. 1240)
[Rozporządzenie w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac \(Dz.U. z 2023, poz. 1240\)](#)

V. PRZYDATNE LINKI

- 1) Filmy o zawodach:
 - **mechanik samochodowy**
https://www.youtube.com/watch?v=pb2Pf-axO_k
<https://youtu.be/n5aKTAoUC18>
 - **lakiernik samochodowy**
<https://www.youtube.com/watch?v=mfCUmbKRTVM>
<https://youtu.be/0eBlc46QJgg>
<https://infozawodowe.mein.gov.pl/zawody/lakiernik-samochodowy-1>
 - **elektromechanik samochodowy**
<https://youtu.be/2RhwpEHzjGo>
<https://www.youtube.com/watch?v=fnU-S5wD3vk>
 - **mechanik motocyklowy**
<https://www.youtube.com/watch?v=fQ8UhZYlvB8>
 - **blacharz samochodowy**
<https://infozawodowe.mein.gov.pl/zawody/blacharz-samochodowy>
- 2) Projekty programów nauczania:
<https://www.ore.edu.pl/2019/08/programy-nauczania-zawodu-2019/>
- 3) Standardy wymagań egzaminacyjnych:
<https://zrp.pl/dzialalnosc-zrp/oswiata-zawodowa/egzaminy/standardy-egzaminacyjne/wykaz-standardow-egzaminacyjnych/>
- 4) Opisy zawodów:
<https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/infodoradca>
<https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/>
- 5) Inne:
<https://zpe.gov.pl/> - Zintegrowana Platforma Edukacyjna MEiN
<https://infozawodowe.men.gov.pl/> – informacje o zawodach i kształceniu zawodowym oraz o ofertach współpracy z pracodawcami
- 6) Podstawy programowe kształcenia w zawodach
[blacharz-samochodowy.pdf](#)
[lakiernik-samochodowy.pdf](#)
[elektromechanik-pojazdow-samochodowych.pdf](#)
[mechanik-pojazdow-samochodowych.pdf](#)
[mechanik-motocyklowy.pdf](#)

VI. ZAŁĄCZNIKI

1. Podstawy programowe kształcenia w zawodach motoryzacyjnych
2. Wzór umowy o przygotowanie zawodowe pracownika młodocianego
3. Świadectwo czeladnicze- WZÓR

ZAŁĄCZNIK NR 1 Podstawy programowe kształcenia w zawodach motoryzacyjnych

BLACHARZ SAMOCHODOWY		721306
KWALIFIKACJA WYODRĘBNIONA W ZAWODZIE		
MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych		
CELE KSZTAŁCENIA		
Absolwent szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie blacharz samochodowy powinien być przygotowany do wykonywania zadań zawodowych w zakresie kwalifikacji MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych:		
<ol style="list-style-type: none"> 1) oceniania stanu technicznego nadwozi pojazdów samochodowych; 2) naprawiania nadwozi pojazdów samochodowych; 3) zabezpieczania antykorozyjnego nadwozi pojazdów samochodowych. 		
EFEKTY KSZTAŁCENIA I KRYTERIA WERYFIKACJI TYCH EFEKTÓW		
Do wykonywania zadań zawodowych w zakresie kwalifikacji MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych niezbędne jest osiągnięcie niżej wymienionych efektów kształcenia:		
MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych		
MOT.01.1. Bezpieczeństwo i higiena pracy		
Efekty kształcenia	Kryteria weryfikacji	
Uczeń:	Uczeń:	
1) rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią	<ol style="list-style-type: none"> 1) wymienia przepisy prawa określające wymagania w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej, ochrony środowiska i ergonomii 2) wyjaśnia znaczenie pojęć bezpieczeństwo pracy, higiena pracy, ochrona pracy i ergonomia 3) określa zakres i cel działań ochrony przeciwpożarowej 4) omawia zakres i cel działań dotyczących ochrony środowiska 5) omawia regulaminy i regulacje wewnątrzzakładowe związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią 	
2) klasyfikuje zadania i uprawnienia instytucji oraz służb działających w zakresie ochrony	1) wymienia instytucje oraz służby sprawujące nadzór nad warunkami pracy, ochrony przeciwpożarowej	

Link do pełnego tekstu podstawy programowej w zawodzie blacharz samochodowy [link](#)

Link do pełnego tekstu podstawy programowej w zawodzie lakiernik samochodowy: [link](#)

Link do pełnego tekstu podstawy programowej elektromechanik pojazdów samochodowych [link](#)

Link do pełnego tekstu podstawy programowej mechanik pojazdów samochodowych [link](#)

Link do pełnego tekstu podstawy programowej mechanik motocyklowy [link](#)

ZAŁĄCZNIK NR 2 Wzór umowy o przygotowanie zawodowe pracownika młodocianego

..... (nr z ewidencji umów w Cechu)
(pieczęć rzemieślnika – pracodawcy)

(pieczęć Cechu)

Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego

zawarta w dniu pomiędzy pracodawcą, **będącym rzemieślnikiem**
(na podstawie art. 2 ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle – Dz.U. z 2020r. poz. 2159)

.....
(nazwa i siedziba zakładu rzemieślniczego)

zwanym dalej pracodawcą, reprezentowanym przez:

.....
(pracodawcę – rzemieślnika lub osobę upoważnioną do składania oświadczeń w imieniu pracodawcy)

a, urodzonym,
(imię i nazwisko) (miejsce i data urodzenia)

PESEL zamieszkałym,
(adres zamieszkania),

absolwentem/uczniem* szkoły podstawowej, zwanym dalej młodocianym.

§ 1

1. Strony zawierają umowę o pracę na czas nieokreślony / na czas określony*

2. Nauka zawodu / przyuczenia do wykonywania określonej pracy*

.....
(wpisać nazwę zawodu, kod klasyfikacji albo zakres przyuczenia)

trwa miesiące/ęcy, od dnia do dnia zdania egzaminu czeladniczego /
sprawdzającego*, nie dłużej jednak niż do dnia

Do okresu nauki zawodu zaliczono miesiące/ęcy nauki zawodu / przyuczenia* u pracodawcy

.....
(nazwa i siedziba poprzedniego pracodawcy)

Okres trwania nauki zawodu może być skrócony lub przedłużony na zasadach przewidzianych w przepisach.

Pracownik młodociany jest zobowiązany do przystąpienia do egzaminu czeladniczego/egzaminu sprawdzającego przed komisją egzaminacyjną izby rzemieślniczej:

.....
(nazwa i adres izby rzemieślniczej)

§ 2

1. Przygotowanie zawodowe będzie się odbywało w,
(nazwa i adres zakładu pracy)

pod nadzorem,
(imię i nazwisko instruktora praktycznej nauki zawodu)

posiadającym kwalifikacje zawodowe,
(nazwa i numer dokumentu kwalifikacyjnego, przez kogo wydany)

oraz przygotowanie pedagogiczne,
(nazwa i numer dokumentu, przez kogo wydany)

2. Młodociany będzie realizował obowiązek doksztalcania w formie
.....
(wpisać formę doksztalcania)

3. Koszt doksztalcania teoretycznego młodocianego realizowanego w formie pozaszkolnej poniesie:
.....

§3

1. Młodociany w okresie nauki zawodu będzie otrzymywał miesięczne wynagrodzenie w wysokości:

w I roku * (nie mniej niż 5%)

w II roku * (nie mniej niż 6%)

w III roku * (nie mniej niż 7%)

przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale, obowiązującego od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski”.

2. Młodociany w okresie przyuczenia do wykonywania określonej pracy będzie otrzymywał miesięczne wynagrodzenie w wysokości * (nie mniej niż 4%) przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt. 1.

***Należy wpisać ustalony procent.**

§ 4

Podstawowe prawa i obowiązki stron umowy określa się następująco:

Młodociany w szczególności jest zobowiązany do:

- dążenia do uzyskania jak najlepszych wyników w teoretycznej i praktycznej nauce zawodu,
- przestrzegania czasu i porządku pracy ustalonych i obowiązujących u pracodawcy,
- przestrzegania przepisów BHP i ppoż.,
- systematycznego wypełniania obowiązku doksztalcania teoretycznego,
- odnoszenia się z szacunkiem do przełożonego i przestrzegania zasad koleżeńskiej współpracy,
- przystąpienia do egzaminu czeladniczego lub sprawdzającego.

Pracodawca rzemieślnik jest zobowiązany do:

- zatrudnienia i szkolenia młodocianego zgodnie z programem praktycznej nauki zawodu (przyuczenia);
- zaopatrzenia młodocianego w przewidziany na danym stanowisku sprzęt ochrony osobistej, odzież ochronną i roboczą, narzędzia pracy, materiały i inne potrzebne urządzenia;
- stosowania przepisów o ochronie pracy i zdrowia młodocianych pracowników;
- kierowania młodocianego na badania lekarskie, zgodnie z przepisami, i ponoszenia kosztów z tym związanych;
- zgłaszania młodocianego, w ustalonych terminach, na naukę doksztalającą, umożliwienia mu regularnego uczęszczania na tę naukę oraz kontrolowania wykonania przez młodocianego obowiązku doksztalcania teoretycznego;
- pokrycia kosztu egzaminu czeladniczego zdawanego przez młodocianego w pierwszym wyznaczonym terminie.

§ 5

Strony postanawiają ponadto, że:

.....

.....
(podpis młodocianego i data)

.....
(podpis pracodawcy i data)

.....
(podpis rodzica/przedstawiciela ustawowego i data)

§ 6

Umowę sporządzono na podstawie złożonych do akt pracowniczych u pracodawcy:

- świadectwa ukończenia szkoły,
- orzeczenia uprawnionego lekarza stwierdzającego brak przeciwwskazań do pracy w wybranym zawodzie;
- oświadczenia osoby prowadzącej praktyczną naukę (art. 120 ust. 3a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082)

§ 7

Załączniki:

- 1) Ustalenia w związku z art. 120a ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082)
- 2) Klauzula informacyjna ochrony danych osobowych

ZAŁĄCZNIK NR 3 Świadcetwo czeladnicze – WZÓR – wg Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 16 kwietnia 2024 r. (Dz. U. poz. 600)

<h1>ŚWIADECTWO CZELADNICZE</h1>		
Pani/Pan <small>imię (imiona) i nazwisko</small>	
urodzon... dnia r. W	
woj.	
zdał... egzamin czeladniczy przed Komisją Egzaminacyjną		
..... <small>(nazwa izby rzemieślniczej)</small>		
otrzymał... ocenę		
..... i uzyskał... tytuł		
<h2>CZELADNIKA</h2>		
w zawodzie		
..... <small>(nazwa i symbol cyfrowy zawodu)</small>		
Świadectwo czeladnicze jest dokumentem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle.		
Nr		
PRZEWODNICZĄCY KOMISJI EGZAMINACYJNEJ		PREZES IZBY RZEMIEŚNICZEJ
..... <small>(podpis)</small> <small>mp.</small> <small>(pieczęćka, podpis)</small>
..... <small>(siedziba izby rzemieślniczej, data)</small>		
<small>Skala ocen: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.</small>		
IRz - SC/1	XXXX, YYYY	CZ 0000000

PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

- ☺ Zdobywaj wiedzę z różnych wiarygodnych źródeł i różnymi sposobami.

Ucz się cały czas, nieustannie!

- ☺ Ucz się od najlepszych, poszukuj autorytetów.

Też będziesz Mistrzem!

- ☺ Pamiętaj, odbywając naukę zawodu u pracodawcy, że solidność, niezawodność, praca z przekonaniem o dobrze wykonywanej usłudze, zapewniającej klientowi bezpieczeństwo i zadowolenie czyli szeroko rozumiana odpowiedzialność zawodowa gwarantują sukces i intratną pracę.

Profesjoniści są ogromnie poszukiwani na rynku!

Skorzystaj z porad zawartych w Poradniku, zgłoś się do Cechu Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie przy ul. Podwałe 11, nr lokalu 121.

Pomożemy Ci – zapraszamy.

☺ **POWODZENIA!!!**

Cech Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie

Ul. Podwale 11, I p. lok. 121
00-252 Warszawa

tel. 22 635-04-64 ; 608502875

e-mail: cech@motoryzacja.home.pl

<http://www.motoryzacja.home.pl/>

Publikacja powstała w ramach projektu realizowanego przez Cech Rzemiosł Motoryzacyjnych w Warszawie pn. *Rozwój i promocja kształcenia dualnego w rzemiosłach motoryzacyjnych*, w ramach III edycji Rządowego Programu Polski Inkubator Rzemiosła, prowadzonego przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Społeczeństwa Obywatelskiego.